

U zájemců o službu sledujeme morální aspekt i to, jak vnímají pojem vlastenectví, říká ředitel VZ Jan Beroun

17.1.2024 - Petr Třešňák | Ministerstvo obrany ČR

Vojenské zpravodajství je nejstarší českou zpravodajskou službou, loni 12. listopadu oslavilo 105 let své existence. Co pro vás VZ vlastně znamená, jedná se o srdeční záležitost?

Jedná se o službu spojenou s vlastenectvím. Výročí 105 let už představuje významný mezník, který je zapotřebí si připomenout, navíc je opravdu na co vzpomínat, neboť naší institucí prošly významné osobnosti, které zajišťovaly bezpečnost státu. A nejde jen o historii. Důležitou roli hraje VZ i v současné době, neboť různá nebezpečí jsou mnohem blíže nás a jsou mnohem markantnější.

Při oslavách 105. výročí však bylo důležité si připomenout i lidský faktor. Proto jsme se sešli s našimi zpravodajskými příslušníky a kromě rozebrání aktuální bezpečnostní situace, kdy jsme si zhodnotili, co se nám povedlo a co méně, jsme se snažili zlepšit i osobní vazby našich lidí navzájem.

Proč vlastně VZ v roce 1918 vzniklo? Které úkoly konkrétně plnilo?

Nově vzniklé Československo bylo velmi křehkou republikou, která potřebovala zabezpečení v podobě VZ. To přispělo i ke spolupráci se spojenci, třeba k nějaké zpravodajské výměně. A když se podíváme na události, které následovaly po vyhlášení samostatnosti – mám na mysli boje s některými okolními státy – pak role VZ byla pro zranitelné Československo klíčová.

PŘÍSNÁ KRITÉRIA PŘIJETÍ

Posuňme se do současnosti. Nedávný výzkum agentury STEM/MARK tvrdí, že 32 % respondentů chce u vás pracovat. Čím si to vysvětlujete?

Tak vysoké číslo si spojuji s aktuální bezpečnostní situací kolem nás, která není úplně jednoduchá. A lidé ty hrozby vnímají naprosto vážně, nebagatelizují je. Přemýšlejí o nich. Sami chtějí přispět k bezpečnosti i obraně země a VZ vnímají jako jednu z možných cest, která může být užitečná.

A samozřejmě, že takový zájem vypovídá také o tom, jak nás veřejnost pozitivně vnímá. Zájem mě pochopitelně těší.

Zbavilo se už VZ nálepky, kterou utrpělo kvůli kauze Jana Nagyová, v níž bylo VZ zneužito, jak potvrdil i předloni v listopadu Ústavní soud?

Nebudu polemizovat, zda se té nálepky zbavilo. Klíčové je, jak rozhodl soud. Mým úkolem poté, co jsem byl jmenován ředitelem VZ, bylo, aby instituce nebyla touto minulostí zatížena a povedlo se znovu nastavit spolupráci se zahraničními partnery, nebo ji dokonce dostat na lepší úroveň, než byla.

U žádného ze zahraničních partnerů jsem nikdy nedostal otázky na to, co se stalo. Neobjevily se ani žádné nářázky. Kauza je bohužel součástí nějaké historie. Vše popsal soud, já ani neznám všechny souvislosti a detaily toho případu. Po mém nástupu lidé, kteří byli s onou kauzou spojováni – a nyní nehodnotím, zda byli vinni či nikoli – už ve službě u nás nebyli nebo z ní odcházeli.

Vrátím se k zmiňovanému průzkumu STEM/MARK. Až 75 % respondentů chce víc informací o vaší činnosti. Je možné tomu vyhovět?

Informace, které poskytujeme, jsou asi v mezích možného. Každoročně vydáváme veřejnou výroční zprávu, kde se snažíme popisovat zajímavé trendy, které jsme za předchozí rok identifikovali.

Každá zpravodajská služba má nějaký limit, co všechno může říct. Řídí se zákonným oprávněním, zákonnými povinnostmi, které jasně stanovují, co mohou veřejnosti sdělit. Tímto způsobem pracujeme i ve Vojenském zpravodajství.

My jsme se na základě vládního pověření začali v roce 2015 připravovat na kybernetickou obranu naší země. Legislativně je vše zakotveno v novele zákona o VZ, která platí od července 2021. Tím jsme získali možnost informovat o kybernetických hrozbách i privátní subjekty, abychom mohli lépe spolupracovat. Naše aktivní role není navenek u veřejnosti tak vidět, protože se primárně odehrává ve specifické oblasti kybernetiky.

Je jasné, že všechny přijmout nemůžete. Na čem žadatelé nejvíce ztroskotají a jak je těžké lidem říci, že jsou pro službu u vás nevyhovující?

Pokaždé u zájemců o službu hledáme průnik několika věcí, které do sebe musejí zapadat. Nejdůležitějším požadavkem je morální aspekt a jak žadatelé vnímají pojem vlastenectví. Samozřejmě posuzujeme jejich schopnosti i dovednosti, které jsou pro přijetí do služby klíčové. A rovněž posuzujeme u jednotlivce jeho bezpečnostní aspekt. Vyhodnocujeme i psychotesty, které každý musí podstoupit. Právě psychotesty spadají do osobnostního balíku zájemcova profilu a bezpečnostní způsobilosti. Pokud v těchto požadavcích máme pochybnosti, musíme zájemce odmítnout. Je nám to líto, ale každý u nás pracovat opravdu nemůže.

SEBEOBĚTOVÁNÍ NA ÚKOR RODINY

Hodně apelujete na vlastenectví, které pro službu u vás považujete za klíčové. Nezní to v době plné komerce jako klišé?

Určitě ho u nás nepovažujeme za klišé, ve službě máme opravdu stoprocentně přesvědčené vlastence, a platí to i o zájemcích o práci u nás. Víím, že pojem vlastenectví může vyznívat jako nějaký patos. Ale člověk, který je u nás ve službě, se pro svou vlast musí opravdu obětovat, a to nejen ve smyslu přísahy, která říká, že by za vlast položil i život.

Práce u nás se nedá dělat osm hodin denně a naši příslušníci se nemohou dívat na hodinky. Často se obětují na úkor rodiny. A to byl také jeden z důvodů našeho setkání při oslavě 105. výročí založení VZ. Všem jsem tak chtěl poděkovat za skvělou práci ve prospěch České republiky a zdůraznil jsem, že si uvědomuji, kolik volného času, i na úkor rodin, službě vlasti obětují.

Vlastenectví je ušlechtilá věc, lidé ale řeší i plat. Může v tom VZ konkurovat nabídce soukromé IT sféry? Je nedostatek odborníků, kteří jsou jinde finančně ohodnoceni lépe, to, co vás nyní nejvíc trápí?

I u nás se pochopitelně dotýká celospolečenský hlad po IT odbornících a občas o někoho díky nabídce od nadnárodní IT společnosti přijdeme. Pro nás jsou IT specialisté klíčoví, protože VZ je čím dál více založené na digitalizaci, a to ve všech činnostech. Na druhou stranu v naší službě pracují lidé z nějakého morálního přesvědčení a na tom si zakládají. Během jejich působení u nás je dále vychováváme a umožňujeme jim další profesní růst prostřednictvím vzdělání.

Jak dlouho trvá, než se zájemce stane zpravodajcem?

Někdy je přijímací řízení dlouhé. I když se proces snažíme zredukovat, trvá minimálně několik měsíců.

INFORMAČNÍ ZABEZPEČOVÁNÍ MISÍ

Vojenské zpravodajství je pro mnohé stále obestřeno mýty. Když náš rozhovor trochu odlehčím, našel by u vás uplatnění James Bond, agent 007?

Některé naše činnosti by se mu určitě zamlouvaly. Ale pro zpravodajskou činnost platí, že jakmile začne být moc dobrodružná, pak je asi něco špatně. Někteří uchazeči se špatně smiřují s tím, že adrenalin každý den neprožíváme. Nejbezpečnější je prostě ona každodenní neúprosná práce. Touha po adrenalinu není nejlepší vlastností, která by zájemce motivovala pro službu u nás.

Příslušníci VZ jsou vesměs vojáci z povolání. Jaké tedy jsou hlavní úkoly, které ve vztahu k Armádě ČR zpravodajci plní?

Vojenští zpravodajci musí být všude tam, kde Armádě ČR hrozí nějaké potenciální nebezpečí, a to nejenom doma. I zahraniční mise musí VZ zabezpečovat informacemi ze všech oborů zpravodajské činnosti. Na misích jsme rovněž ve spojení se zahraničními zpravodajskými službami.

Do čela VZ jste téměř před deseti lety přišel jako nevoják. Jak vás armádní komunita přijala? Připomenu komentář Martina Fendrycha z října 2014: „Pro vojáky je Beroun šok. Trest.“

Při svém příchodu jsem žádné obavy neměl. Nevím, co Martina Fendrycha k napsání toho komentáře přimělo. Nikdy jsem se nesetkal s tím, že bych byl v komunitě nechtěný.

Nebudu zastírat, že mezi zpravodajskými službami existuje jistá řevnivost a konkurence. Krátce po mém nástupu se spekulovalo o restrukturalizaci služeb a živě se debatovalo o tom, co bude zrušené nebo spojené dohromady. Nejednalo se o jednoduchou dobu a ani atmosféra nebyla tehdy nejlepší.

A tak mohl být jakýkoli člověk zvenčí brán jako rušivý element. Ale co se týče praktické činnosti, tak všechno fungovalo, jak mělo. Nikdy se nestalo, že by můj názor v rámci služeb někdo nebral, nebo řekl, že přidělený úkol nesplní.

TERORISMUS NEVYMIZEL

Jak se do náplně vaší činnosti promítla válka na Ukrajině i říjnový útok Hamásu na Izrael?

Tak napadení Ukrajiny Ruskem se promítlo okamžitě, protože konflikt takového rozsahu máme poprvé od skončení druhé světové války. Ruská politika představuje bezprostřední ohrožení jak bezpečnosti, tak obrany celé naší země. Můžeme být všichni pyšní, že se Česká republika od samého začátku zařadila do koalice zemí, které pomáhá.

Náš principiální postoj, kdy jsme jednoznačně odsoudili počínání Ruska, nedovedeme jako společnost docenit. Neumíme si představit, jak se zvedla naše prestiž a vnímání naší země ve světě. Pokud jde o napadení Izraele teroristy z Hamásu, všichni jsme prožili strašný šok. Kvůli válce na Ukrajině jsme trochu zapomněli na existenci terorismu. Jeho hrozba vymizela ze sdělovacích prostředků i z bilaterální a mezinárodní výměny zpravodajských služeb. Teď je bohužel s velkou intenzitou zpět a my vidíme otřesné záběry, jak teroristé vraždí civilisty. Hamás připomíná praktiky Islámského státu. Vede podobnou politiku a ohrožuje Evropu, která si musí uvědomit, že musíme udělat něco s migrační politikou. Nemůžeme opustit kontinent jako je Afrika či Blízký východ. Musíme mít zde stále svůj vliv a je nutné věnovat těmto teritoriím pozornost.

Můžete jen stručně říci, z jakých zdrojů VZ čerpá informace?

VZ je dneska všezdrojovou zpravodajskou službou. To znamená, že klasické disciplíny, jako je HUMINT (zpravodajství z lidských zdrojů – pozn. red.), ale i všechny ostatní technické disciplíny sdružujeme pod jednou střechou.

VZ provozuje satelitní centrum SATCEN ČR (Satelitní centrum České republiky). Co má za úkol, například v souvislosti s válkou na Ukrajině?

Pro potřeby našich adresátů, což je tedy primárně vláda, potřebuje Armáda ČR získávat satelitní snímky. Je to kvůli tomu, abychom dokázali popsat nejenom situace, které se odehrávají na frontě, ale abychom také do budoucna dokázali rozlišit některé indikátory, jež by nasvědčovaly, že se třeba Rusové chystají na nějakou větší akci poblíž místa, který je už prostorem Evropské unie nebo členských zemí aliance NATO.

Je pro nás větší hrozbou Rusko, anebo Čína?

Z hlediska geopolitických polohy jednoznačně Rusko. Jeho představitelé neustále opakují, že nemají zájem konflikt na Ukrajině ukončit, protože mají své mocenské cíle. Agresivní rétorikou vyhlašují, že chtějí Ukrajinu zničit. A my si musíme klást otázku co bude dál? A to dál je, že musíme všemožně zabránit ruské expanzi na Západ.

ZPRAVODAJSKÉ VZORY: MORAVEC A PROCHÁZKA

Jaká osobnost v dějinách VZ je pro vás nejvíce inspirující?

Osobně se stejně jako VZ hlásím ke generálům Františku Moravcovi a Radovanu Procházce, legendám zpravodajské komunity.

Pana generála Moravce si vážím nejen kvůli tomu, že je považován za architekta operace Anthropoid, která vedla k odstranění zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, kata českého národa, ale imponuje mi jeho předvídavost. Den před německou okupací sebral a odvezl do Londýna československý zpravodajský archiv. Do současnosti se ve zpravodajském prostředí jedná o ojedinělou akci. Svým rozhodnutím zachránil nejen vlastní zpravodajskou síť, ale hlavně hodně lidských životů. Samozřejmě, že všechny se zachránit nepodařilo, ale Němci díky tomu nešli pro jeho spolupracovníky hned, a mnozí tak měli čas připravit se na útěk.

Na pana generála Radovanu Procházce obdivuji dvě věci. Za prvé si nikdy jako politický vězeň, který strávil v komunistickém vězení 13 let, na svůj osud nestěžoval. A za druhé byl fascinující v tom, jak po sametové revoluci v krátkém čase dokázal zpravodajské služby, včetně VZ, překlopit do spolupráce se západní demokratickou Evropou. Pod jeho vedením jsme si získali důvěru partnerů, zpravodajci se rychle naučili jinému způsobu práce včetně nové terminologie. Měl jasnou vizi, kam chce své snažení dotáhnout. Do posledních dnů generálova života jsem nesmírně obdivoval jeho vitalitu a naprostou rozhodnost, s jakou se vyjadřoval k obraně České republiky.

Co myslíte, že by zakladatel VZ Čeněk Haužvic řekl moderním technologiím, které využíváte?

Domnívám se, že by generál Haužvic apeloval, abychom dělali všechno, co umíme, pro to, abychom uchránili a ubránili Českou republiku.

Až třeba za 100 let vyjde o VZ kniha, co si přejete, aby stálo u jména Jan Beroun?

Hodnocení mé osoby bych nechal na těch, kteří nějakou knihu o zpravodajství budou za sto let psát. Samozřejmě bych byl rád, kdyby mé působení v čele VZ bylo hodnoceno tak, že jsme napomohli efektivně zajistit bezpečnost v České republice.

Policista z podsvětí i šéf Pinkertonů

S kariérou začínal v letech 1985–2002 u policie, působil i jako šéf kriminalistů na Praze 2. U speciální policejní jednotky, takzvaných „nelegálů“, tedy detektivů pohybujících se v přestrojení mezi zločinci (oficiální název je Útvar pro skryté operace), se vypracoval na vedoucího. „Působit v tomto nepřátelském prostředí a splynout s ním je stresující a psychicky náročné. A ne vše se vždy úplně povede,“ přiznává. „Bylo nutné změnit i své původní myšlení, aby člověk do podsvětí zapadl, sžil se s ním. Chvilu trvalo, než byl člověk na tuto práci připravený.“ Později stál Jan Beroun u zrodu policejního útvaru na ochranu svědků.

V roce 2004 nastoupil do Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), kde dělal náměstka ředitele. „Práce u civilní rozvědky mě dala velké zkušenosti. Vím, jaké mají zpravodajské služby v komunitě vzájemné vztahy, jak fungují, a z toho čerpám i v současné pozici.“

Před nástupem do VZ měl ještě jednu zajímavou zastávku. V roce 2011 se na tři roky stal ředitelem a jednatelem společnosti Pinkerton ČR. „Pomohlo mi to naučit se pohybovat v mezinárodním prostředí bezpečnostního byznysu. Naučil jsem se ještě větší odpovědnosti a rozhodnosti, protože jsem měl v gesci celou střední a východní Evropu. Získal jsem řadu kontaktů na zahraniční zákazníky v bezpečnostní komunitě.“

Politickým tlakům nečelí

„Možná někoho zklamá, ale politickým tlakům jsem za necelou dekádu nikdy nečelil. Pozice šéfa VZ nebyla nikdy těmito tlaky zatížena, anebo jsem měl a mám jen prostě štěstí. Po mém nástupu jsme si s politiky vymezili, jaký bude vzájemný vztah mezi námi, a dohoda trvá.“ Nejvíce si za necelou dekádu, co působí jako ředitel, cení, že je VZ finančně, personálně i mezilidsky stabilizované.

Dezinformace vymýtí vzdělání

Vojenské zpravodajství bojuje i s fenoménem dnešní doby, dezinformacemi. „Ten termín se trochu nadužívá. Za dezinformaci se totiž někdy označují věci, o nichž by se mělo spíše diskutovat, než člověka nebo skupinu, která zastává jiný úhel pohledu, hned onálepkovat jako dezinformátory.“ Každopádně dezinformace tady jsou. „Nejjednodušší a nejefektivnější cesta k jejich zamezení je vzdělávání,“ má jasno.

Elektrokolo, pes a hory

I ředitel VZ musí občas vypnout. „Čas mi dovolí jen občas vyjet na elektrokole a pravidelně venčím našeho psa. Někdy chodím po horách. Přál bych si mít pohybu více, ale i za to málo jsem vděčný.“

<https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/u-zajemcu-o-sluzbu-sledujeme-moralni-aspekt-i-to--jak-vnimaji-pojem-vlastenectvi--rika-reditel-vz-jan-beroun-248909>